

ról-ról

Sükösd Mihály

119

Szabó Miklós liberális esze és indulata

/ Részlet /

1. *Furornak*, sőt *szent furornak* a politikai és az ideológiai felindultság állapotát szokták jelölni a régi történetesek. Már Suetonius és Tacitus műveiben is számos példa olvasható. Az idősebb Catót mindig *szent furor* kerítette hatalmába, ahányszor csak Karthago nevét említette valaki az akkori parlamentben.

Ahhoz, hogy valaki a politikai *furor* állapotába kerüljön, nem szükséges az állandó indulati feszültség, a gutaütéssel fenyegető magas vérnyomás. A *furor* állapotában születő nyilvános beszéd vagy írásos mű jól összefér a hidegen tárgyilagos elemzéssel, sőt a gonosz iróniával is. Egyetlen tény azon-

ban bizonyos: aki a *szent furor* állapotában fogalmaz, feltételek nélkül hisz önmaga elveiben, és elutasítja az ellenkező elveket. A düh, a harag az elviség indulati következménye.

Szabó Miklós nevét és tevékenységét a rendszerváltozásig csupán a human értelmiség igen szűk rétege ismerte. Pályája furcsán alakult. Valamilyen picike szerepet játszhatott 56 októberében – már amennyit egy akkor húszéves fiatalember játszhatott –, ezért éber szemek figyelték a továbbiakban, marginális állásokhoz jutott csupán, szakmunkástanoncokat okított, más hasonlókkal kereste kenyerét. A hetvenes évek második felétől

tevékeny résztvevője a demokratikus ellenzék mozgalmainak, a mindenkori kezdeményezések egyik kezdeményezője, a korai kulcsfigurák egyike. Szervezője és egyik főszereplője az úgynevezett „repülő egyetemek” előadás-sorozatának, saját nevén és álneveken sokat publikál a *szemle*dt sajtó különbözőféle lapjaiban. Mégsem vonul véglegesen a föld alá, tevékenysége a legalitás és az illegalitás keskeny határszégyénjén jelölhető meg. Okos dolgozatai jelennek meg az akkori *Világosság*ban, némely tekintélyes történészek atyábaráti védőpajzsa mögött szerény kutatói státusz adatik számára az MTA Történettudományi Intézetében. Körtársai (a jobbakra gondolunk persze) tudományos címek-rangok, vaskos monográfiák birtokosai, Szabó Miklós a történettudomány öntudatos szegénylegénye. Ne sajnálkozzunk, nyilván Szabó Miklós sem sajnálkozik, ő választotta önmagának.

Így következik el a rendszerváltás. Szabó Miklós az SZDSZ parlamenti képviselője lesz, őszbe csavartott Bercsényi-hajzatával, dús, fehér bajuszával bevonul az ország házába, ma is ott ül, hatodik éve immár. Nevezetes parlamenti felszólalására nemigen emlékszünk, nyilván a pártja is tudja, ő is tudja önmagáról, hogy nem született orátornak, villámgyorsan és szellemesen rögtönző vitapartnernek még kevésbé. Végzi tehát a dolgát az országházban, ilyen-olyan bizottságokban. Továbbá az elmúlt öt év egyik leg-sűrűbben megnyilatkozó, súlyos szavú publicistája lesz.

2. Ezt a publicisztikai tevékenységet összegezi most terjedelmes (és kicsikét hevenyészve megszerkesztett, sok fogalmazási és nyomdai hibával terhes) kötete, a *Múmiák öröksége*. Hogy kik a múmiák Szabó Miklós szerint, s mi az örökségük: menten rátérünk, megvizsgálni igyekszünk. Am előbb következék néhány széljegyzet.

Szabó Miklós publicisztikai tevékenysége sokban különbözik az ugyanabban az időben alkotó legjobb pálya-

társaiétól. A Lengyel Lászlóétól vagy a Tamás Gáspár Miklósétól, még inkább attól a szépírói napló-publicisztikától, amelyet ezekben az években Konrád vagy Eörsi alkotott. Tudósi alkatában – e kötetben nem szereplő, hosszabb tanulmányaiban – Szabó Miklós eszmetörténész és politikatörténész. Aki a magyarországi eseményeket – a 48–49-es forradalomtól a századfordulóig, de leginkább 1918–19 két megbukott kísérletétől napjainkig – mindig nemzetközi háttérben és összefüggésekben igyekszik elemezni. Tudása hatalmas, emlékezete pontos, mindig tudja, milyen könyvet kell a kezébe venni és a megfelelő oldalon felütni, amikor adatot és egyenes idézettel igyekszik bizonyítani. Tanítani érdemes példa: valamikor 1992-ben, Boross Péter belügyminiszterségének idején valamilyen szónoklatban vagy röpiratban megjelenik O'sváth László neve. Szabó Miklós, a korszak szakértő történésze szegyenkezik: e nevet most hallja először. Gyorsan felüti a Keresztény Magyar Közéleti Almanachot, de O'sváthot ott sem találja. (E kommentár laikus szerzője viszont azért szegyenkezik, mivel fogalma sem volt ezen Almanach létezéséről.) Szabó Miklós tovább vizsgálódik, kideríti, hogy nevezett O'sváth László Keresztes-Fischer Ferenc néhai belügyminiszter titkárságvezetője volt. Mármost szerzünk e megtalált tény birtokában elemzi, hogy Boross Péter belügyminisztériuma milyen jogi és ideológiai körülmények szerint tekinthető Keresztes-Fischer belügyminisztériuma utódának. [...]